

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИК „МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК“, ОД Д-Р ВИОЛЕТА НИКОЛОВСКА, РЕДОВЕН ПРОФЕСОР, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.1602-37/45 од Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки одржана на 28.1.2015 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- проф. д-р Веселинка Лаброска, редовен професор, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје.
- проф. д-р Блаже Китанов, редовен професор, Факултет за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“, Штип.

Рецензентската комисија имаше за задача изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис за учебник „Македонски јазик“ од проф. д-р Виолета Николовска наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за образовни науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот

Материјалот на ракописот наменет за учебник со наслов „Македонски јазик“ од авторката проф. д-р Виолета Николовска е во согласност со Наставната програма по предметот *Македонски јазик со култура на изразувањето*, кој според студиските програми на групите за Одделенска настава и Предучилишно воспитание на Факултетот за образовни науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип се изучува како задолжителен предмет во втори семестар (прва година) со неделен фонд на часови 2+2+1, со оптовареност на студентите од 6 кредити.

Студентите на Факултетот за образовни науки веќе подолго време немаат соодветен учебник по предметот *Македонски јазик со култура на изразувањето*. Граматиките кои им стојат на располагање не се соодветни за нивното ниво на образование: тоа се главно учебници за средно училиште или пак литература која бара лингвистички предзнаења и која е наменета за студентите на филолошките факултети. Материјалот за учебник кој ни го нуди колешката В. Николовска се однесува на содржини кои за студентите претставуваат вовед во науката за јазикот (првиот дел на учебникот) и граматички содржини кои се однесуваат на стандардниот македонски јазик (вториот дел на учебникот).

Податоци за обемот ракописот:

Ракописот е напишан на македонски јазик во Б5 формат, фронт Times new roman, големина на буквите во целиот текст е 11. Текстот содржи 82 страници текст, дополнет со богат библиографски материјал, кој на студентите ќе им овозможи да имаат увид во стручната литература од оваа област и според својот личен интерес да ги вршат нивните индивидуални истражувања.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов:

Учебници со ист или сличен наслов постојат во македонската лингвистика, но ни еден од веќе постоечките не е конципиран како овој учебник, затоа што авторката д-р Виолета Николовска со своето долгогодишно професорско искуство ги зела предвид токму потребите на студентите на Факултетот за образовни науки. Затоа, објавувањето на овој учебник ќе претставува голем придонес за успешна реализација на наставата и

усвојувањето на јазичната материја на предметот *македонски јазик* на Универзитетот „Гоце Делчев“ и истовремено, „Гоце Делчев“ ќе биде прв Универзитет со електронско издание на ваков учебник.

Краток опис на содржината:

Материјалот од учебникот можеме да го поделеме на два основни дела. Првиот дел се однесува на содржините од областа на воведот во науката за јазикот, а вториот – на содржините од областа на граматиката.

Содржини што ја дефинираат науката за јазикот како дисциплина и нејзиниот однос со другите науки: лингвистика, лингвистички поддисциплини, врски на лингвистиката со другите науки

Во оваа целина авторката ја дефинира лингвистиката како наука за јазикот. Јазикот се разгледува, согласно со концепциите на структурализмот во науката, особено оние од типот на Прашката лингвистичка школа, како систем со своја структура. Претставена е организацијата на јазичните единици на повеќе нивоа (фонолошко, морфолошко, синтаксичко), хиерархиски подредени меѓу себе и претставени се основните поими за единиците на секое од јазичните нивоа. На овој начин, студентите може да стекнат слика како е можно само со 31 глас во нашиот јазик да се пренесат толку многу соопштенија, да се напишат уметнички и научни книги. Кога студентите ќе ги разберат овие основни поими од науката за јазикот, кои во материјалот што ни го нуди Николовска се многу прецизно и разбирливо дефинирани, тогаш тие лесно ќе можат правилно и соодветно на нивната возраст, да им ги доближат на своите ученици (ова особено важи за студентите од Факултетот за образовни науки кои се запишани на групата Одделенска настава).

Од науките кои се во врска со лингвистиката, авторката ги запознава студентите со семиологијата, филологијата, стилистиката, како и интердисциплинарните – социолингвистиката, психолингвистиката и невролингвистиката.

Во ова поглавје се сместени и две теми што се однесуваат на јазикот како средство за комуникација: *Функции на јазикот* и *Јазична редунданција*.

Содржини што се однесуваат на јазичната разновидност

Во ова поглавје е прикажана јазичната разновидност. Авторката ги прикажува трите класификации на јазиците: генеалогска, типолошка и ареална. Зборува за различните јазични семејства, а посебно се задржува на јазиците од индоевропското јазично семејство, меѓу кои спаѓа и македонскиот јазик. Што се однесува до македонскиот јазик, од материјалот што ни го приложува авторката, студентите можат да го определат неговото место во семејството на индоевропските јазици (во нивни рамки на јужнословенските јазици), како аналитички јазик од флексиски тип и како јазик од Балканскиот јазичен сојуз. Овие содржини придонесуваат за збогатувањето на лингвистичката култура на студентите, особено на студентите од факултетите што не се филолошки.

Јазично раслојување

Ова поглавје зборува за раслојувањата на јазикот: територијалното раслојување на дијалекти, социјалното – на социолекти, индивидуалното – на идиолекти, како и за функционалното раслојување на стандардниот јазик на функционални стилови. Авторката посебно се задржува на односот стандарден јазик – дијалекти. Ова е особено важно за оние студенти што ќе бидат вклучени во образованието и воспитанието на децата, бидејќи нивниот правилен став кон употребата на стандардниот јазик и дијалектите, како и нивниот личен пример во јазичното изразување, ќе придонесе за оформување на јазична свест и јазична култура уште во најраната возраст на децата и учениците.

**Лексикологија
Фразеологија
Лексикографија**

Последниве три поглавја од првиот дел на учебникот се однесуваат на лингвистичките поддисциплини што за предмет на изучување ги имаат зборовите. Содржините што се однесуваат на семантиката авторката умешно ги поврзува со поимите за синонимија, хомонимија, антонимија и паронимија во јазикот. Ја разгледува лексиката според потеклото, според процесот на обновување, според формата и според сферата на употреба. И ова се содржини кои ја збогатуваат лингвистичката култура на студентите. Во поглавјето насловено како *Лексикографија*, авторката дава преглед на видовите речници што се издаваат, како и на тоа кои речници се издадени во нашата средина.

Вториот дел од учебникот, на 46 страници, авторката го посветува на граматички теми: фонологија, морфологија и морфосинтакса.

Во делот посветен на фонологијата, авторката најпрвин ги дефинира единиците на фонолошкото ниво (фонема, алофон, дистинктивни и редувантни признаци). Ги опишува десетината бинарни опозиции во чии рамки се опишува системот фонеме на македонскиот стандарден јазик. Системот фонеме е опишан според критериумите кои обично ги среќаваме во нашите граматика. Посебно внимание се посветува на карактеристиките на акцентот во македонскиот јазик, на правописните принципи и на правоорот. Во делот посветен на фонологијата, авторката ги обработува и фонетските промени: асимилација, дисимилација, алтернација, елизија, метатеза, палатализација и депалатализација, назализација и деназализација. Фонетските промени авторката ја водат и во некои историски фонолошки опсервации.

Во делот насловен морфологија и морфосинтакса, авторката се занимава со зборовните класи, критериумите за нивна класификација и нивната синтаксичка употреба. Најпрвин ги обработува полнозначните зборови именки, придавки и прилози, потоа зборовните групи кои функционално како да ги имитираат овие три зборовни групи – деиктичките зборови (заменските зборови) и броевите, за на крај да заврши со сложениот глаголски систем во македонскиот стандарден јазик и неменливите, службени зборови и извиците. Авторката ги дефинира зборовните класи, ги дава нивните поткласи, дава преглед на формите и на крај зборува за нивната синтаксичка употреба. На тој начин ги спојува морфологијата и синтаксата.

ЗАКЛУЧОК

Од досега изнесеното, Комисијата констатира дека ракописот за учебник со наслов „Македонски јазик“, пријавен од авторката **проф. д-р Виолета Николовска** е напишан според програмската содржина на предметот за кој што е наменет, ги задоволува критериумите за објавување и ќе биде од голема корист на студентите за совладување на наставните содржини по предметот.

Врз основа на понапред изнесеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки да го прифати рецензираниот ракопис со наслов „Македонски јазик“, пријавен од авторката **проф. д-р Виолета Николовска** и истиот да го одобри за користење како учебник, а воедно и да им предложи на органите на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип негово соодветно издавање.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Веселинка Лаброска, с.р. редовен професор, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
Проф. д-р Блаже Китанов, с.р. редовен професор, Факултет за образовни науки Универзитет „Гоце Делчев“, Скопје